

Twee Brieven

van

Jan van der Does, heer van Noordwijck

aan

den Prins van Oranje

Dezen dient om uwer Exc. te aduerteren van de grote ontrouwicheyt van sommige van den magistraet alhier, dewelcken dese jammerlicke benoutheyt tot heuren vordel treckende, dagelicx meer ende meer hen vervorderen de scamele ende hongerige gemeeynte op ydele ende valsche geloofen vant scrijven van den viant oproerich te maken, contrarie den eedt uwer Exc. ende den staten gedaen, 'twelck ick niet en scrijve van horen seggen, maer als in *re praesenti* geweest hebbende, meer dan eenmael, in iegenwoirdicheyt van de capiteynen ende wachtmeesteren van de Borgerie alhier.

Om tot het rechte verstant van welcke te comen, so schijnt dat op eergisteren, als wesende den 7ⁿ Septemb., alhier binnen Leyden gecomen sijn seeckere twee missiven, gescreven uyt Leyderdorp, den eenen van Baldees, ende den anderen van Wybisma, alle beyde hen adresseerende aen de borgemeesteren ende regierders der stede van Leyden, aen denwelcken sy beter vat verskert waren te hebben dan aen den capiteynen ofte wachtmeesters van de schutteryen. Ende alsoe by dezelfde missive den viant ons enen gesetten tijt geprescribeert hadde, om middelertijt ons beraet te nemen tot op huden's manendaechs, als wesende den [7] Septemb, so schijnt dat op de lectuer ende visitatie derzelve, door instantie van sommige papisten, ten zelfden daghe mede by een geroepen sijn, de geheele veertich; mitsgaders de capiteynen

capiteynen ende wachtmeesteren ende sommige van den Rijckdom; ende daer nae de propositie gedaen by Peter Ariensz, als ouste borgemeester, alwaer van hem es de sobere staet deser stede in 't breedste verhaelt, ende daer nae die schone geloofden van den viant, begerende van enen ygelick daerop te willen letten, om daer nae rijpelic te helpen aviseren ende resolveren, een yder nae syn conscientie ende beste wetenschap tot meesten orbaer van de stadt, naer uytwijfen den eet derselver stede ende den Co: Ma: te voren van hen allen gedaen, 't welck tot tweemaal toe van hem in syne propositie verhaelt is, sonder eens den naem van syn Exc. daerin te spellen. Naer welcke Jacob van der Does eerst gevraecht sijnde, heeft voor antwoord gegeven, dat men voor al hoorde te letten op de qualiteyt van den ghenen van wien dese brieven gescreven waren, aengemerckt een yder wel kunt was, dat Mathenes (hoewel een goet edelman zijnde) tanderen tijden syn eer ende eet [vercracht] hadde tot Haerlem tegens die dochter van Vliet: Ende aengaende Baldees, dat die selfde een geboren Spangiaert was, te weeten een gefworen ende erfviant deser Nederlanden, waer uyt men wel ghissen mocht, wat genade ons van hem soude staen te verwachten. Belangende Mathenessen scrijven van die grote macht der Spaengiaerden ende ander heercracht rontfom Leyden leggende, dat die geenfins en souden connen verhinderen 't ontset van syn Exc., aangesien sy wijt ende sijt van malcanderen verspreit lagen; want voor soo veel het water aanginge, dat hetselfde niet mogelyck en was tegens enen berg op te leiden, also Schielant ende Delfflant ongelijck lager gelegen waren dan Rijnlant ende de stede van Leyden: liet hem beduncken dat die steden van der Goude, Rotterdam ende Schiedam, als watersteden sijnde, wel so goeden verstant van het waterpas behoirden te hebben als Mathenes, ende oick niet te geloven waer, dat sy haer ende het gantsche platte lant in sulcke scade, bederffenisse ende periculen oyt gestelt souden hebben; deur het doorsteken van de dijcken, ten hadde zaeck geweest, dat sy wel van te voren verskert hadden geweest van de operatie van dien. Was daeromme van meninge het verhoopte ontset te verwachten, ende achtervolgende synen eet tot den wtersten toe syn goet ende lijf by de stede op te setten. Aengaende haer schone toefeggingen van genade: advys aen die van Naerden, Zutphen, Haerlem,

Haerlem, Mechelen, welke steden ons wel souden behoren tot exempel te dienen, ende genomen schoon dat wij wel verskert waren, dat ons sulcx gehouden soude worden, so en waert in ons vermogen nochtans niet om sulcx over ons te nemen, also wy met eede aen syn Exc. ende den anderen steden verplicht waren, dewelcke ons niet geoorlooft en waer te buyten gaen, zonder etc. Waerna ick, gevraecht sijnde, hebbe geantwoort, dat het my een grote vreemdicheyt docht te wesen, jae byna ongelooflick, dat diegene die misdaden hadden, en dat soo groffelick, na heur eygen scrijven, jegens God ende den Coninck, ende niet weerdich en sijn die minste genade, nu selfs eerst aengesocht worden ende soo groten pardoen aengeboden, ende dat deen op dander sonder exceptie van personen, eer dat wy sulcx begerende sijn, jae gantsch van der hant stoten deur onse grote herdtneckicheyt, niet iegenstaende belooft van meerder exemptien ende privilegien dan wy oyt te voren gehadt hebben. In welck een dinge my seer qualick is aenstaende, als dat sy heur selven in haer eygen woorden loogenachtich maecken, aengemerckt sy in alle haer voorgaende pardonen, in elck bysonder geprotesteert hebben 't selve het alderleste te sijn, sonder dat wy daerenboven enich pardoen meer souden hebben te verwachten. Daer sy niet iegenstaende dien soe veel pardoenbrieven daerenboven op de verscheyden noch aengeklampt hebben, ende noch niet op en houden van dagelicx ons te pardonneren, jae ons noch wel 25 pardoenen mildelijck aanbieden sullen, indien sy eens mercken dat wy willich sijn om die maer te accepteren. Waer uyt wel te mercken is, dat het anders niet en was dan bedriegelijke aenlockinge ende glatte schelmery, om ons daer mede onder 't net te krijgen. Can daerom my niet laten beduncken, ons geoorlooft te wesen in sodane materie eens te treden, sonder opentlijck voor eerlose ende meneedige lantverraders ende eetbrekers gescholden te werden, soodat wy ons hoeft in toecomenden tijden niwers en souden derren met eeren voortsteken; conformerende my voorts met de opinie van Jacob van der Does, ende namentlijck op 't stuck van Mathenes, de welke gelijk in voorleden tijden hem had connen behelpen mit het concilium van Trenten, nopende sijn heimelicke trouwe, nu te beduchten is iegens ons hem te mogen beweeren mit het consilium van Constans etc.

Welcke

Welcke opinie oock gevolcht is by de jonge heer van Warmont, mitsgaders den bailliu van Rijnlant. Waernae vervolgende gevraecht sijnde de borgemeesteren, schepenen, ende vroetscap, hebben het meeste part van hem luyden gefuflineert, dat noyt eet breect, ende dat sy daer niet meer in gehouden en waren, aengemerct sy op heur gesetten tijt niet ontfet en waren; dat daeromme de staten veel eer voor meneedich met recht gehouden mochten werden, dewelcke heur ontfet niet en accelereerden, achtervolgende heuren belooften, maer lieten ons sitten troosteloos ende sonder hoop van een beter, gelijk sy oock mede den winter verleden ten tijde van de eerste belegeringe gedaen hadden. Die andere: dat men soude scrijven aen Baldees ende Mathenes, seggende dat men niet te veel vrinden hebben en mochte, ende datmen om vrij geleyde voor drie ofte vier personen, die aen syn Exc. trecken souden, omme te verfoecken van den eet ontslagen te werden, om daer naer te doen, 'tgeen sy niet geern doen en souden (par derriere). Waerinne d'andere geen swaricheyt en vonden, aengesien sy altijd onder den coninck blijven souden; Ende ten laesten geresolveert hetselfde, niet iegenstaende dat ick met den capiteynen ende wachtmeesters daervan opentlick geprotestteert hebbe, ende acte verfocht 'tselfde iegens onsen wille te wesen, hoewel wy overstempt sijn geweest. Welcke brieff also men wel dencken mach dat strax te poste naer Utrecht gesonden is, heeft oirfacke gegeven den h. van Lannoy, omme des anderen daechs een trompet af te veerdigen over Haerlem te peerde met twee brieven, d' eene doer sijn name ende de andere by XV glippers onderteykent. Op welcke den [7] daer nae wederomme de vergaderinge van de XL geleyt is. Ende also de commissaris des nachts overleden was; is Jacob van der Does verfocht omme deselve staet te willen accepteren, dewelcke fulcx geweygert heeft, seggende bereyt te wesen als hem 'tselfe by syn Exc. soude bevolen werden, maer anders niet, overmits de dissentie die hy onder ons sach; heeft ten laesten nochtans hem laten geseggen om mede hemselven dagelicx aldaer op 't stadhuis te laten vinden, ende met raet ende daet de magistraet te asffisteeren. Waernaer ons voorgehouden is de missive van Lannoy, ende van de glippers. Waerop gestempt is dat men de aengeboden genade niet en

behoorde

behoorde te verwerpen, terwijl sy ons noch gebeuren mochte, maer insicht nemende op den soberen staet daer wy in waren, ende de cleyne apparentie van ontfet, makende daer toe sommige den prins logenachtich in syn scrijven. Maer also Jan van Hout seyde, de resolutien van eenen ygelijck te willen teyckenen bysondere, ten eynde in de pluralite van de stemmen te colligeren niet gedwaelt en werde, hebben de meesten hoop te vreden geweest, dat men van stonden aen aen syn Exc. soude scrijven ende tanderendaechs daer naer aen Lannoy mitsgaders aen de glippers antwoord senden, van gelijcken inhoud als men van te voren aan Baldees geschreven hadde, nopende het vrij geley voor drie ofte vier personen; met welcke opinie hem nae oock geconfirmeert heeft Half Leyden, laetende deurdoen sijn eerste advys. Waernaer ick geadviseert hebbe, te weten dat ick anders niet verstaen en conde oft dit selve was een beginsel omme metten vyant te parlementeren ende in communicatie van deditie te comen, ende also 't selfde contrarieerde niet alleen onsen eet, maer oock de placaten van syn Exc., ende oock diverse missiven, waerby hy ons ernstelijck vermaent hadde om naer des vyants scrijven niet te luysteren, veel min van heur met brieven yet te verfoecken, liet my beduncken in onser macht niet te sijn, om in sulcx eens te treden, zonder daerop te voren gehoord te hebben 't advys van de bevelhebbers ende rotmeesters der schutteryen, ende genomen schoon dat het ons geoorloft waer onse eede ende des princen placaten te infringeren, soo stont het nochtans te besien, off het oock de schutteryen believen soude, dewelcke sulcx soe na aengineck als ons, ende principelijck denghenen die de stadt aldereerst onder de gehoorfaemheyte van syn Exc. gereduceert hadden, tot welck het meeste part van myne heeren, daer iegenwoordich sijnde, weynich schulds hadden; vont daeromme raetsaem niet aen den viant maer aen syn Exc. te scrijven. Waerop Half Leyden heeft geantwoort, dat wy aldaer niet en saten om malcanderen met placaten te achterhalen, alsoo een ygelick syne opinie behoorden vrij te wesen, ende dattet maer gedaen was om beters wille, ende om den vyant bet te houden trainerende, ende dat hem leet soude sijn, dat ymant een tant ofte vinger sweren soude, belovende indien het quam dat wy met den vyant accordeeren soude moeten, dat wy in
fulcken

fulcken gevallen allegader mede defelfde gratie genieten fouden als fy luyden. Waerop ick geantwoirt hebbe, dat wy veel liever in ongenade van den vyant dan in genade hadden te wesen, ende dat wy fulcx niet fochten. Protefterende anderwerf van 't felfde ende acte verfoeckende als vorens, 't welck ons geweygert is, feggende geen maniere van doen te fijn. Ende Peter Adriaenz. daerenboven, dat hy 't felfde wel wifte voor fyn Exc. te verantwoirden, ende oock van meninge waer de copyen van dien aan fyn Exc. over te fchicken, waervan dien 't opfchrift was *Aen den uytgeweken borgeren van Leyden*, beyde met des fstats groote segelen van buyten opgedruckt; ende en twijffelde oock niet of 't felfde soude fyn Exc. wel aengenaem wesen. Waer iegens ick ten lesten verfocht, dat men ten minften ons daer uyt soude laten, sonder te onderteykenen, *deur bevel ende ordonnantie van de magiftraet, capiteynen ende wachtmeesteren, mitfgaders den Rijckdom der ftede van Leyden*, gelijk fy in haere voorgaende brieven aen Baldees gedaen hadden, niet iegenftaende datter niemant van ons in fulcx geconfenteert hadde; verfoeckende daerenboven, (nade-mael het anders voor defe tijt niet wesen en mochte) dat fy ten minften noch een dach twee ofte drie met de voorfeide brieven te fenden fouden willen superfederen, alfo wy verhoopten middelretijt befcheyt van fyn Exc. te krijgen, waernaer wy ons fouden hebben te reguleren. 't Welck fy oock afgeflagen hebben.

Den [7] soo heeft Pieter Arienz. tot een affistent verfocht Jacob van der Does, alfo hy opentlijk feyde, dat fyn confratres ende die van de wet hem nagaven, dat hy 't altemael alleen regeerde ende dat fonder hem het accord metten viant al over lang gemaect soude fijn geweest, noemende daarover het volle collegie.